

JUBILEJ DR. VIKTORJA KUDĚLKE

Ujeti v dragocen in spoštljiv okvir znano osebnost je peresu kudělkovskega tipa lahko in mimogrede, kjerkoli in kadarkoli, ne le ob častitljivih obletnicah. Portretiranje Viktorja Kudělke, ki nedvomno je znana osebnost na Moravskem in Češkem, se kaj lahko razvedeni ob izrazito živem, da ne rečem igralskem liku in ob vrsti njegovih življenjskih vlog: strokovnjak za področje južnoslovanskih literatur, posebej za zgodovino slovenske književnosti, prevajalec naše literature, literarni teoretik, vidno ime češke gledališke publicistike, v zadnjih letih pa je Viktor Kudělka na platnicah knjig uspešnic o pisatelju Karlu Čapku. »Saditi rožice« po Kudělkovo – z žvrgolenjem literarnih citatov in iskrihivih domislic – bi kot ustrezen izrazni način želele posnemati vrstice o njem v njegovem jubilejnem letu. Izcimil bi se ponaredek, ki bi ga naš jubilar v svoji literarno-teoretični vlogi zavrnil. Raje zato v portretiranju kar po ustaljenih poteh.

Rojen je 25. februarja 1929 v literarni Bezručevi pokrajini (v Frýdlantu nad Ostravico), pa tudi življenje ga je podobno kot pesnika Petra Bezruča zaneslo v Brno, v katerem je Viktor Kudělka študiral in se v tem mestu veliko bolj za stalno naselil kot pa njegov pesniški rojak. Na filozofski fakulteti v Brnu je v svojih študijskih letih pridobil znanje o slovanskih literaturah pri slovitom češkem komparativistu Franku Wollmanu, ki je odličnega študenta po diplomi 1953 sprejel kot aspiranta na Slovanski inštitut pri Českoslovaški akademiji znanosti. Viktor Kudělka je pri svojem univerzitetnem učitelju osvojil doktorski naslov s še kako slavistično témo *Jan Kollár in prerod Jugoslovancov*, t.j. s problematiko »slovanskega juga«, ki jo je kot literarni zgodovinar intenzivno spremljal v nadaljnjih ustvarjalnih letih v vrsti svojih znanstvenih razprav, objavljenih v čeških in slovenskih strokovnih revijah in zbornikih. Iz Wollmanove literarne slavistike je Viktor Kudělka znal potegniti ustvarjalne niti, ki so v raziskovanju južnoslovanske literarne problematike ostale žive do danes: gre za »kaotično promiskuiteto in simultanost raznovrstnih tendenc, programov in vplivov, nemalokrat kar v delih enega samega avtorja«, kar je po trditvi Franka Wollmana bil edinstven pojav v evropski in morda tudi v svetovni književnosti (cit. iz Kudělkovega prispevka v reviji *Slavia: Slovinská literatura a expresionismus*, letnik XLII, 1973, št. 4).

Literarni komparativist Viktor Kudělka se je največkrat ustavil pri obdobju romantike in moderne v slovenski (hrvaški in srbski) literaturi in njih probleme v evropskem kontekstu predstavljal na mednarodnih zborovanjih, na slavističnih kongresih in simpozijih v Ljubljani (simpozij o Cankarju 1976, obdobje romantike 1981). Nekatera izrazita gibanja in smeri (*ilirizem, socialni realizem, zenitizem*) je kot sodelavec znanstvene publikacije *Slovník literarních směrů a skupin* (Vlašín a kolektiv, 1976) uvrstil v pojmovni sestav literarne vede. V zgodovinskem drobnogledu in z drugonarodne razgledne točke je v primerjalnem izhodišču ob temeljitem poznavanju izsledkov slovenske (in jugoslovanske) literarne zgodovine odkrival v literaturi prvine, ki z naše strani niso vidne ali pa so gledane drugače. V tipološkem razvrščanju pojavov je Kudělkova literarnoteoretična misel dozorela in se izčistila, kar se razodeva v njegovem zelo odmevnem leksikonu *Malý labyrint literatury* (1982), ki doživlja na Češkem nove izdaje. Vanj je z ustreznimi znanstvenimi markacijami med avtorskimi gesli uvrščenih šest slovenskih pesnikov in pisateljev (Prešeren, Župančič, Tavčar, Voranc, Kocbek).

S posebno hvalečnostjo zato zapisujemo v medaljonček Viktorja Kudělke njegovo posredniško vlogo slovenista, razgledanega in delavnega. Temeljito je zapolnil vrzel, ki jo je na enem svojih študijskih bivanj v Ljubljani označil Božidarju Borku (Delo, 18. 3. 1967), češ da so »Čehom manjše slovanske kulture v marsičem manj znane kot pa dogodki v vesolju«.

V utrjevanju duhovnega mostu med Slovenci in Čehi je pri izvajanju svojega projekta prehitel naše založniške zamisli, npr. v sestavljanju leksikona slovenskih pisateljev: najprej je Kudělkovo delo izšlo kot visokošolska skripta (*Slovník slovínských spisovatelů*, 1967) in kasneje kot prispevek v leksikonu jugoslovanskih piscev (*Slovník spisovatelů Jugoslávie*, 1979), v katerem je objavljen v spremni besedi njegov zgodovinski pogled na slovensko književnost. Za potrebe brnske filozofske fakultete, kjer je Viktor Kudělka našo snov tudi predaval, je izdal dvodelna skripta o zgodovini slovenske literature (*Dějiny slovínské literatury* I, II – 1974, 1977). S predavanji o različnih vprašanih slovenske književnosti je Viktor Kudělka navzoč tudi v drugih ustanovah in združenjih (Češkoslovaški radio, Gledališki inštitut idr.).

Dragocena oblika posredništva, v kateri se Kudělkova ustvarjalna žilica giblje živo in polno, je prevajanje slovenskih literarnih klasikov, ki so izhajali v priljubljenih čeških edicijah: pesmi Franceta Prešerna pod naslovom *Moj up je šel po vodi* (prevajal skupaj z Josefom Hyršalom, *Můj sen šel po hladině* 1978), Cankarjeve *Podobe iz sanj* (Vidiny 1976), Pesmi Edvarda Kocbeka *Kruti krogi* (Kruté kruhy 1972). Med prevedenimi avtorji v Kudělkovi interpretaciji sta tudi Bratko Kreft (Balada o poručíkovi a Marjutce, 1965) in Andrej Hieng z zgodnjimi novelami *Fragment o nepokojnih mrtvákích* (Fragment o neklidných nebožtících, 1966). Prevedena, a neobjavljena dramska dela Dominika Smoleta in Primoža Kozaka ter *Stalinovi zdravniki* Miloša Mikelna so obležali v Kudělkovi miznici. Zgrajen je torej iz slovenske snovi most, ki ga mora zagledati še tako velika (naša) »samozadostnost«. O objavah v češki publicistiki – Viktor Kudělka je neutrudljiv pošiljalec svojih člankov v številna, najrazličnejša češka glasila – o tem se bo potrebno še kdaj ustaviti, na drugem mestu.

Mostu med slovensko in češko literaturo bi ne gradil trdno, če bi Viktor Kudělka ne bil čvrsto prirasel s svojo ustvarjalnostjo na čeških tleh: kot raziskovalec češke literarne zgodovine (zaposlen na Inštitutu za češko in svetovno književnost pri Češkoslovaški akademiji znanosti), kot bran in cenjen pisec o češkem gledališkem življenju in nikakor ne na zadnjem mestu kot dramatik, čigar dela želi spoznati češko gledališko občinstvo, želimo pa jih videti uprizorjena tudi pri nas. Velja za dobrega strokovnjaka gledaliških zvrsti, npr. *operete* (glej njegov teoretični prispevek o tem žanru v *Slovníku literární teorie*, 1978 in študije *Perly paní O.*, 1978). Posveča se raziskavam češkega dramskega ustvarjanja (prim. gesla v leksikonu *Čeští spisovatelé 20. století*, 1985, podpisana s kratiko *vk*; eno izmed njih obravnava tudi pri nas znanega avtorja scenarijev televizijskih nadaljevanj *Jaroslava Dietla*). Kudělkovi članki o dramatik (Čapkovi, Krleževi) so izhajali tudi v naših glasilih, v Sodobnosti in Slavistični reviji.

Leta stikajočih se obletnic Karla Čapka – smrti in rojstva – uvrščajo ime Viktorja Kudělke med vodilne čepkoslovce. V knjižni publikaciji *Boji za Karla Čapka* (Boje o Karla Čapka, 1987) je obdelanega veliko gradiva iz češke literarne kritike, iz katere se kažejo nasprotujoča si mnenja o tem velikem češkem umetniku in mislecu. Viktor Kudělka je prispeval članke v zbornik *Knihá o Čápkovi* (1988), kmalu pa bo na svetlem tudi Kudělkovo delo *Etudy o Karlu Čápkovi*. Zlahna Čapkova tradicija je pod njegovo roko gnetljiva v dobrem in nepoškodovanem.

O delu Viktorja Kudělke je eden od jubilejnih člankov na Češkem zapisal, da je »kot lednik, videti ga je le tretjina«. Saj še mi nismo omenili, da je med sodelavci Jezika in slovestva, pač pa ocenjujemo in merimo njegovo delo kar nekam simbolno v začetku oktobra, v znamenju tehtnic (sam je rojen v februarjskih »ribicah«) in smo skledico obtežili preveč. Tisto drugo, ki je visoko odskočila, bi radi zaustavili s šopkom vrtnic, medaljončkom in lepimi željami, ki naj bodo uresničljive. Dodali bi odkritosrčna voščila in vabila v pisemcu, naj nas Viktor Kudělka obiše, naj se pripelje k prijateljem v Ljubljano.

Albina Lipovec
Filozofska fakulteta v Ljubljani